

Doç. Dr. Tekin Aybaş ÜNAK Başkanı

Sayın Bakan, sayın Vali, saygıdeğer konuklar ve şu anda yüzlercesi başka kentlerde, başka salonlarda, ya da görevleri başında olan Kütüphaneciler:

Yanlış anımsamıyorsam, bundan tam 17 yıl önce de, bir başka Kütüphane Haftası'nın açılış töreninde bana söz vermiştiniz. Bu konuşmayı hazırlarken, uzun süre gözlerimi kapatıp düşündüm. Kendi kendime şu soruyu sordum: Neredeydik, nereye geldik?. 1975 yılında, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara Şubesi Başkanı olarak yaptığımız kısacık konuşmada, başta TRT olmak üzere, basına ve tüm yetkililere, ülkenin kütüphane ve kütüphanecilik sorunlarına duyarlı olmadıklarını ve açılış törenine sadece görevi yerine getirmek için katıldıklarını söylemiş ve törende hazır bulunan üst düzey bürokratları birazcık üzmüştük.

Yine aynı yıllarda, halk kütüphanelerinde uygulanmakta olan kitap ambargosunu protesto etmek amacıyla, birkaç kütüphaneci, birlikte yazılar hazırlamış ve uygulamaya karşı çıkmıştık. Dün gece usumda o meslektaşlarımla birlikte olduk. Şu anda, bu salonda, bizlerle olan birkaçının dışında, üçü meslekten tamamen koptular.

Yine aynı yıl içinde, herhalde kütüphane haftası kutlamalarına yakın bir dönemde, "Yeni Ortam" adlı günlük bir gazetede, "Toplum ve Kütüphane Sorunları" başlıklı bir makale yazmıştık. Anımsayabildiğim kadarı ile, bu makalede, üst düzey kadrolarının meslekten olmayanlar tarafından işgal edilmiş olduğunu vurgulamıştık.

Aynı yıllarda, Türkiye'de, 10 üniversite faaliyet göstermekteydi. Yetişmiş kütüphaneci sayısı ülke gereksinimine cevap veremiyordu. Oysa, üniversitelerde kütüphanecilik eğitimi görmüş kütüphaneciler, daha iyi kazanç getiren başka işlere yönelmişlerdi. Üniversite kütüphanelerinin birçoğu çağdaş kütüphanecilik anlayışından yoksundu. Merkezi sistemin uygulanmadığı klasik üniversite kütüphanelerinin birçoğunun sorumluluğu, meslekten olmayanlara bırakılmıştı. Hatta, bazı kürsü kütüphanelerinin yönetimleri, daha başka bir deyişle bekçilikleri, müstahdemlere ek görev olarak verilmişti. Ege Üniversitesi'nde 70 civarında kütüphane vardı.

Ne var ki, o günlerde kitap ucuzdu. Ucuz olması gerekirdi. Çünkü, yine o yıllarda yaptığımız bir araştırmada, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü bütçesinden, halk ve çocuk kütüphanelerinin her birine, kitap alımları için 150 lira civarında bir pay düşmekte idi.

Aradan geçen 17 yıl, bu mesleğe birşeyler kazandırırken, bazı şeyleri de alıp götürdü. Götürdüğü şeyler arasında bu mesleğin ilk neferliğini yapan kütüphaneciler de vardı. Bu kütüphaneciler, dönem arkadaşlarımızdı, kader arkadaşlarımızdı. Bu anlamlı günde, kendilerini rahmetle ve şükranla anmak isteriz.

Götürdüğü başka şeyler de vardı yılların.

"Herkes kütüphaneci olur" anlayışı,

"Herkes kütüphaneleri yönetir" görüşü, yıllarla birlikte kaybolur gibi oldu. Bu değişim,

çoğu kez, üst düzey yöneticilerin yorum ve konuya bakış açılarına paralel olarak gelişti.

Zaman zaman politika girdi yönetici atamalarına. Adam kayırmaları görüldü. Son derece başarılı olan bir yönetici, üstündeki bürokratlarla ters düştüğü için görevden alındı. Oysa kütüphaneler politikanın girmemesi gereken kurumlardı.

Bugün, gururla söylemek gerekirse, kütüphaneciliğin kilit noktalarına, bu mesleğin eğitimi görmüş, bu mesleğe emek vermiş kişiler atanmıştır. Dışarıda kalan kütüphaneciler ile yönetimde bulunanlar arasında sürekli bir diyalog süregelmektedir. İnsan şöyle bir baktığında, şu gencecik kütüphaneci kuşağı karşısında gururlanıyor. Ne mutlu bu kütüphaneci kuşağını yetiştirenlere, ne mutlu onlara kucak açanlara, sorunlarına koşanlara.

1992 yılına değin, siz bürokratların ve siz meslektaşların karşısına hep, tek bir mesleki örgüt olarak çıktık. Oysa bu yıl, birçoğunuzun bildiği gibi, ikinci bir dernek çıkıverdi ortaya. Söz gelişi "çıkıverdi" deyiverdim. Aslında, "Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği" adı ile kurulan bu örgütün ortaya çıkması, üzülererek söylüyorum, oldukça geç kalmış bir olaydır.

YÖK yasasından önceki döneme baktığımızda, sayıları 10 olan üniversiteler ile araştırma ve geliştirmeye önem veren kamu ve özel sektör sayısı çok azdı. Günümüzde bu sayı oldukça artmıştır. En azından, üniversite sayısı, biri özel olmak üzere 29'a yükselmiştir. İki yeni özel üniversitenin de kuruluşları yasa ile belirlenmiştir.

YÖK'ün oluşumundan önceki dönemde, özellikle, Orta Doğu Teknik, Boğaziçi ve Hacettepe Üniversiteleri dışında kalan klasik üniversitelerimizde, kütüphanecilik olgusu pek gelişmemişti. Ne kütüphaneci, ne de kütüphane, üniversite yapısı içinde, hakettiği yere gelememiş, getirilmemişti. Aynı dönemlerde, Batılı Ülkeler, Kütüphaneler Üniversitelerin Kalbidir" sloganında değişiklik yapıp "Kütüphaneler Üniversitelerin Beynidir" sloganını benimsemişlerdir.

Aslında, bu olgunun gelişmemiş olmasının günahını, tümüyle, üniversite yöneticilerine yüklemek insafsızlık olur. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum, bilimsel yayın açısından dışa bağımlılık, yetişmiş eleman azlığı ve de az olan yetişmiş elemanların çok para karşılığı özel sektöre kaçırılmış olması da bunda büyük rol oynamıştır. Ayrıca, kütüphanecilik alanında, büyük aşamalar göstermiş Batılı ülkelerle, bu alandaki ilişkilerin yokluğa ya da yetersizliğine, bu olgunun gelişmemesinin diğer önemli bir etkenidir.

Ayrıca, tek ders kitabına ya da öğretim elemanlarının hazırladıkları ders notu teksirlerine bağımlı kılarak, öğrenciyi, araştırmaya yöneltmeyen zihniyet de, bu olgunun gelişmesini geciktiren en önemli faktörlerden biri olarak gösterilebilir.

Üniversitelerin, kamu ve özel sektör kütüphanelerinin sayısal artışı yanısıra, bu kütüphanelerden beklenen hizmetler, hizmetlerin doyurucu sunulabilmesi için gereksinim duyulan araç ve gereçler ile sistemler de her geçen gün değişmekte ve artmaktadır.

Bu kuruluşları, bu kuruluşlarda görev yapan kütüphanecileri, yeri geldiğinde yönlendirmek, gerek duyulduğunda desteklemek, zamanı geldiğinde eğitmek, yurtiçi ve yurtdışı meslekdaşlarıyla biraraya gelmelerini sağlamak ve en önemlisi, üniversite yönetimlerine, kamu ve özel sektör yöneticilerine, kütüphane hizmetleriyle ilgili çalışmalarında yardımcı ve yol gösterici olmak amacıyla, kısa adıyla ÜNAK olarak tanımladığımız ikinci bir kütüphanecilik derneği kurulmuştur.

Umarım, yeni bir üniversite taslağının hazırlanmakta olduğu şu günlerde, Hükümet üyelerine, parlamenterlere, üniversite ve YÖK yönetimine, yapacakları çalışmalarında ışık olabiliriz. Umarım, yaptığımız yardım önerisi, TRT ve basınımızın değerli mensupları ile bürokratlarımız tarafından ilgililere ulaştırılır.

Yeni bir yasa çıkarmak oldukça zor ve zaman alıcı, hele yapılan bir hatayı kısa sürede düzeltmek ya da unutilan bir boşluğu doldurmak daha da zor. İşte bu nedenle mesleki dernekler var. İşte bu nedenle ÜNAK kuruldu.

ÜNAK'ın tüm üyeleri Türk Kütüphaneciler Derneği'nin üyesidir ve hiçbir zaman karşı bir dernek olarak düşünülmemiştir, düşünülmemelidir. Umarım ileriki yıllarda, ihtisaşlaşmanın ağırlık kazandığı çağımızda, Halk Kütüphanecileri, Çocuk Kütüphanecileri ve Okul Kütüphanecileri dernekleri kurulur ve Türk Kütüphaneciler Derneği, hepimizin üstünde, "Türk Kütüphaneciler Odası" ya da "Türk Kütüphaneciler Federasyonu" şekline dönüşür.

1975 yılından bu yana, kütüphanecilik alanında, tek yeniliğin ÜNAK'ın kurulması olduğunu göstermeye çalıştığımız sanılmasın. Aslında, kütüphanecilerin tümü, karınca gibi çalıştı, çabaladı. Her biri, tek başlarına birer atom karınca oldular. Oldular, oldular ama, üst yönetimler, ne kütüphanelere, ne kütüphaneciliğe, ne de kütüphanelere pek birşey veremediler. Belki vermek istediler, belki ne vereceklerini bilemediler, belki herşeyi biliyorlardı ama güçleri yetersiz kalıyordu. Tüm ilgili ve yetkililere duyurmak istiyorum: Başta kütüphanecilik eğitimi veren üniversite birimleri olmak üzere, her iki meslek derneği, yardımlaşmaya, işbirliğine ve yol göstericiliğe hazır.

İnanıyorum ki, kitabı zincirden kurtaran zihniyetin sahipleri, bu çağımıza duyarsız kalmayacaktır. Hazırlamakta oldukları telif hakları yasasıyla, bu konuda en gelişmiş ülkelerin dikkatini çeken duyarlı yöneticiler, kütüphanelere, kütüphaneciliğe ve kütüphanecilere gereksindikleri sıcak ilgiyi göstereceklerdir.

İnanıyorum ki, yıllarca önce, sakıncalı görülmüş bir kitaba, zincir vurmuyor, okuyucusuna veriyor diye, hiçbir kütüphaneci, bundan böyle sorguya çekilmeyecek, suçlanmayacak. Hangi zihniyetle olursa olsun, yasaklanmış bir kitap, kütüphaneciden alınıp yakılmayacak.

Yine inanıyorum ki, yakın bir gelecekte, benim ve sizlerden birçoğunun yıllarca önce yapmak isteyip de yapamadığımızı, benim çocuklarım, sizlerin çocukları, kendi çocukları için yapabilecekler. Çocuklarını ellerinden tutup, sokak aralarına kadar yerleşmiş çocuk kütüphanelerine, halk kütüphanelerine götürebilecekler. Sokakların başında duran gezici kütüphanelerden ödünç kitap alabilecekler. Çocuklar, yaşlılar, gezici kütüphane beklemenin mutluluğunu tadacaklar.

Ülke kalkınmasında, halkın bilinçlenmesinde, öğrencilerin yetişmelerinde, bilimsel ve teknolojik alanlarda yapılacak araştırmalarda, ülke yönetiminde, bilginin, belgenin ve kütüphanenin önemini herkesin kabul ettiğine inanıyorum ve diyorum ki, dün geride kaldı, bugün geçmek üzere, ama, önümüzde yarımlar var. Yarımlar bizim, yarımlar yakın gelecekler. Gelecek herşeye gebe. İyiye de kötüye de gebe.

Bu iyi beklentilerden bir kısmının, bizim için, Türk Kütüphaneciliği için gerçekleşmesini diler, hepinizi saygıyla selamlarım.